

ИНСТРУМЕНТАРИУМ ЗА ВЪТРЕШНО ОЦЕНЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБУЧЕНИЕТО В ЦЕНТЪРА ПО ХУМАНИТАРНИ НАУКИ НА БУРГАСКИЯ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ

Евелина Динева
Мария Алексиева

Abstract: *In this report is present the instrument for inwardly appraisal of education in the center of the humanities.*

Key words: *instrument, appraisal of education*

Образованието винаги е било опора на всяко общество, което се стреми към положителни промени в качеството на общественно-политическия, икономическия и социалния живот на хората, а също и в поведението и отношенията им. То е един от най-ефективните начини за мобилизиране на ключовите фактори на обществото, и не на последно място – младите хора, тъй като те са готови за нови идеи, инициативи и промени.

1. Общи постановки

Една от основните цели на университетското образование е да осигурява на студентите обучение, което да съответства както на нуждите на пазара на труда, така и на обществените потребности, и на индивидуалните им очаквания и способности за реализация в професионален, обществен и личен план. Това изисква да се установят и наложат механизми за осигуряване на качествено обучение и оценка на крайните резултати от него.

На първо място оценката на качеството на образованието отчита мисията и визията на институцията и изисква:

- баланс между традиции и иновации;
- организация на академичната среда и социално-икономическо съответствие;
- съгласуваност между задължителните дисциплини в учебните планове и възможностите за свободен избор на студентите.

Вътрешното оценяване наред с външния преглед, участието на студенти в оценяването и публикуването на резултатите е един от ключовите елементи, отбелязани в Берлинското комюнике, които все още търсят своето решение.

В Центъра по хуманитарни науки на Бургаския свободен университет колектив от преподаватели и студенти разработи инструментариум за оценяване качеството на обучение.

Основните изследователски задачи на екипа са свързани с:

- проучване на особеностите на образователния процес в различните специалности;
- проучване на методики за вътрешна оценка на качеството на образователния процес в други висши учебни заведения;
- разработване на система от изследователски методи за оценяване на качеството на образователните услуги в ЦХН, която да отразява спецификата на средата за учене, отделните специалности, философията на учебните планове.

За постигане на научно-изследователските цели са използвани няколко метода:

- оценъчна скала за студенти;
- карта за самооценка на преподавателите;
- интервюта;
- страница за мнения, впечатления, коментари и анализи.

Използването на **оценъчни скали** се налага поради факта, че проучваният проблем е мнообхватен и има различни степени на проявление. Чрез числова оценъчна скала изследваните лица следва да определят и съотнесат оценката си към определени числени стойности. Очакванията са изследваните лица, вмествайки се в точно определена скала, да проектират собствените си претенции към качеството на образователните услуги, които ползват.

Картата за самооценка за преподавателите дава отговор на въпросите: доколко преподавателите могат да се самооценяват и дали тяхната самооценка съвпада с оценката на студентите, които обучават.

По отношение на **интервютата** може да се посочи, че те са използвани за оценка на разпределението на дадена категория в определена съвкупност от хора. В случая се изследват две групи – студенти и преподаватели и за всяка една от тях е разработена отделна форма на интервюто. Чрез отделните въпроси във всяка една от формите се цели проучване на мнението по важни социални (академични) събития, представляващи масово разпространени съждения, структурирани и разпределени по специфичен начин в определена група от изследвани лица. Общественото мнение по своята същност представлява нагласите на индивидите да реагират позитивно или негативно на значими за тях социални обекти.

Със **страницата за мнения, впечатления, коментари и анализи** се цели да се събере по-голям обем информация относно:

- средата за учене и нейното влияние върху нагласите,
- мотивацията и готовността за участие в академичния живот на институцията;
- административното обслужване в ЦХН;
- обучението в ЦХН, като източник на знания, необходими за практическата реализация на студентите;
- преподаватели, допринесли до голяма степен за академичното израстване и личностно развитие на студентите по време на следването в БСУ.

2. Представяне на изследователският инструментариум

Един от методите за обективен анализ на качеството на обучението е самооценяването. Самооценката дава възможност на преподавателския и управленския екип:

- да анализират силните и слабите страни в преподавателската работа, в аудиторните и извънаудиторните взаимодействия със студентите;
- да фокусират вниманието си върху областите, които се нуждаят от корекции и да следят развитието след направените корекции;
- да отбележат и поощрят положителните постижения на целия екип.

Освен това картата за самооценка дава отговор на въпросите доколко преподавателите могат обективно да се самооценят и дали тяхната самооценка съвпада с оценката на студентите, които обучават.

Поради наличието на известни различия в преподавателската дейност са обособени две групи преподаватели – хабилитирани, които четат лекционните курсове по учебните дисциплини на специалностите в ЦХН и на асистенти, които водят семинарните упражнения.

Инструментариумът за самооценка е в три части:

- ⇒ Част А1 – взаимодействия със студентите;
- ⇒ Част А2 – социална и емоционална адаптация;
- ⇒ Част А3 – сътрудничество със студентите.

В **Таблица 1** представяме инструментариума за **самооценка на хабилитираните преподаватели**.

Таблица 1

№	Съдържание на рубрика "Качествено образование"	Балова оценка
Част А1		
Взаимодействия със студентите		
1.	Реализирам учебните програми.	
2.	Използвам система за последователно изучаване на учебното съдържание.	
3.	Внасям корекции в учебното съдържание, когато е необходимо и е в интерес на студентите.	
4.	Използвам интерактивни форми и методи на работа.	
5.	Развивам критическо мислене у студентите, поощрявам ги да разсъждават, да задават предимно отворени въпроси и експериментират.	
6.	Комбинирам традиционни и нови подходи.	
7.	Осъществявам партньорски взаимоотношения със студентите.	
8.	Търся приложимост на знанията в житейска ситуация.	
9.	Проучвам затрудненията на студентите.	
10.	Следвам потребностите и интересите на студентите.	
11.	Приспособявам се към времето и наличната материална база.	
12.	Учебната среда в аудиториите е организирана така, че да позволява групова форма на работа.	
13.	Балансирано използвам в работата си индивидуалната, фронталната и груповата работа.	
14.	По време на работата в лекционните курсове, студентите имат възможност да правят избор на дейности.	
15.	Предлагам, както планирани, така и спонтанно възникнали дейности интересни за студентите.	
16.	Използвам електронната поща, като писмено отговарям на студентските питання и въпроси, изискващи писмен отговор.	
17.	Стимулирам студентите да разработват различни видове писмени задачи (проекти, курсови работи, емпирични изследвания и др.)	
18.	Осъществявам дейности по развиване на познанията в научните дисциплини, които преподавам	
19.	Общият шум в аудиторията е приятен през по-голямата част от времето.	
20.	Студентите се чувстват удобно, спокойни са, съсредоточени в своите занимания в новата среда за учене.	
Част А2		
Социална и емоционална адаптация		
1.	Системно провеждам срещи, свързани с аудиторната и извънаудиторната заетост на студентите.	
2.	Често общувам със студентите, като показвам загриженост, заинтересованост, уважение към всички.	
3.	Умея да изслушвам студентите, както по време на учебната дейност, така и в друго време.	
4.	Разговарям приятелски и вежливо, търся мнението на събеседника и се съобразявам с него	
5.	Отговарям на студентски забележки и мнения, признавам грешките си.	
6.	Стимулирам студентите да говорят и да споделят идеи и мнения	

	по дискутираните въпроси.	
7.	Не използвам в практиката си методи, които унижават достойнството на студентите.	
8.	Нямам “любимци”, които непрекъснато да хваля и да давам за пример.	
9.	Помагам на студентите да формират умения да съпреживяват и да решават проблеми.	
10.	Давам пример, като демонстрирам желаното поведение.	
11.	Насърчавам студентите да говорят за своите намерения.	
12.	Подчертавам индивидуалността и значимостта на всеки студент, като непрекъснато стимулирам положителните качества и достойнства.	
13.	Развивам социални умения, като предоставям възможности на студентите да работят в малка и голяма група, да поемат отговорности пред групата, да се уважават и да си помагат взаимно.	
	Част А3 Сътрудничество със студентите	
1.	Винаги съм на разположение на студентите за консултации и разговори.	
2.	На студентите предоставям помощна информация, свързана с разработваните от тях курсови задачи.	
3.	Провеждам индивидуални срещи.	
4.	Предоставям възможности за избор на дейности, с които студентите могат да са полезни за себе си и за бъдещата си реализация.	
5.	Отправлям благодарности към студентите.	
6.	В общуването си със студентите показвам загриженост, заинтересованост и уважение, независимо от социалното им положение, етнос, религия и култура.	
7.	Стремя се да получа обратна връзка и оценка от студентите за собствената си работа.	

Таблица 2 представя *Картата за оценка* попълнена от студентите, обучаващи се в различни специалности на Центъра по хуманитарни науки.

Таблица 2

№	Съдържание на рубрика “Качествено образование”	Балова оценка
	Част А1 Взаимодействия с преподавателите	
1.	Преподавателите използват система за последователно изучаване на учебното съдържание.	
2.	Преподавателите използват интерактивни форми и методи на работа.	
3.	Преподавателите развиват критическо мислене у студентите, поощряват ги да разсъждават, да задават предимно отворени въпроси и да експериментират.	
4.	Преподавателите осъществяват партньорски взаимоотношения със студентите.	
5.	Преподавателите търсят приложимост на знанията в житейска	

КАЧЕСТВО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ 2006

	ситуация.	
6.	Преподавателите проучват затрудненията на студентите.	
7.	Преподавателите следват потребностите и интересите на студентите.	
8.	Преподавателите балансирано използват в работата си индивидуалната, фронталната и груповата работа	
9.	Учебната среда в аудиториите е организирана така, че да позволява групова форма на работа.	
10.	За семинарните упражнения има наличие на необходими материали / постери, флумастри, ножици, книги, материали за научни проекти и др./.	
11.	По време на работата в семинарните курсове, студентите имат възможност да правят избор на дейности.	
12.	Преподавателите предлагат, както планирани, така и спонтанно възникнали дейности, интересни за студентите.	
13.	Преподавателите използват електронната поща, като писмено отговарят на студентските питання и въпроси, изискващи писмен отговор.	
14.	Преподавателите стимулират студентите да разработват различни видове писмени задачи (проекти, курсови работи, емпирични изследвания и др.)	
15.	Преподавателите осъществяват дейности по развиване на познанията в научните дисциплини, които преподават	
16.	Студентите се чувстват удобно, спокойни са, съсредоточени в своите занимания в новата среда за учене.	
	Част А2	
	Социална и емоционална адаптация	
1.	Преподавателите системно провеждат срещи, свързани с аудиторната и извън аудиторната заетост на студентите.	
2.	Преподавателите често общуват със студентите, като показват загриженост, заинтересованост, уважение към всички.	
3.	Преподавателите умеят да изслушват студентите, както по време на учебната дейност, така и в друго време.	
4.	Преподавателите разговарят приятелски и вежливо, търсят мнението на студентите и се съобразяват с него	
5.	Преподавателите отговарят на студентски забележки и мнения.	
6.	Преподавателите стимулират студентите да говорят и да споделят идеи и мнения по дискутираните въпроси.	
7.	Съвместно със студентите се обсъждат и приемат правила за работа (обща и в група).	
8.	Преподавателите не използват в практиката си методи, които унижават достойнството на студентите.	
9.	Преподавателите нямат "любимци", които непрекъснато да хвалят и да дават за пример.	
10.	Преподавателите помагат на студентите да формират умения да съпреживяват и да решават проблеми.	
11.	Преподавателите дават пример, като демонстрират желаното поведение.	
12.	Преподавателите насърчават студентите да говорят за своите намерения.	
13.	Преподавателите подчертават индивидуалността и	

	значимостта на всеки студент, като непрекъснато стимулират положителните качества и достойнства.	
14.	Преподавателите развиват социални умения, като предоставят възможности на студентите да работят в малка и голяма група, да поемат отговорности пред групата, да се уважават и да си помагат взаимно.	
	Част А3 Сътрудничество със студентите	
1.	Преподавателите винаги са на разположение на студентите за консултации и разговори.	
2.	Семинарните упражнения се провеждат в обстановка, предполагаща диалогичност, добронамереност и откровеност.	
3.	Преподавателите предоставят на студентите помощна информация, свързана с разработването от тях курсови задачи.	
4.	Преподавателите провеждат индивидуални срещи.	
5.	Преподавателите предоставят възможности за избор на дейности, с които студентите могат да са полезни за себе си и за бъдещата си реализация.	
6.	Преподавателите отправят благодарности към студентите.	
7.	В общуването си със студентите преподавателите показват загриженост, заинтересованост и уважение, независимо от социалното им положение, етнос, религия и култура.	
8.	Преподавателите се стремят се да получат обратна връзка и оценка от студентите за собствената си работа.	

Оценяването и за трите инструментариума се извършва по следната балова скала:

- ⇒ 3 – напълно се наблюдава;
- ⇒ 2 – задоволително се наблюдава;
- ⇒ 1 – недостатъчно се наблюдава;
- ⇒ 0 – не се наблюдава.

Резултатите от самооценката на преподавателите, оценката на студентите и свободно направените от тях анализи, препоръки и мнения дават обективна представа за качеството на образователните услуги предлагани в Центъра по хуманитарни науки и едновременно с това служат за отправна точка към преодоляване на пропуски, обмяна на идеи, опит, форми и методи на работа.

Предлаганият инструментариум е изцяло авторски и може да служи в бъдеще като модел за измерване качеството на обучението както в Центъра по хуманитарни науки, така и в други образователни звена на университета.

Доц. д-р Евелина Димитрова Динева – Бургаски свободен университет,
тел.: 056 900 534, 0889 47 85 97,
e-mail: dineva@bfu.bg

Гл. ас. д-р Мария Стоянова Алексиева – Бургаски свободен университет,
тел.: 056 900 548, 0888 65 33 30,
e-mail: m_alex@abv.bg